

LBRIS

We know
books

© DUMITRU CONSTANTIN-DULCAN

Editura EIKON, 2014

Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48

Redacția: tel 0364-117252; 0728-084801; 0728-084802

e-mail: edituraeikon@yahoo.com

Difuzare: tel/fax 0364-117246; 0728-084803

e-mail: eikondifuzare@yahoo.com

web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național
al Cercetării Științifice din România (CNCS)

ISBN 978-606-711-051-7

Imagine coperta I: Michelangelo – *Crearea lui Adam, Capela Sixtină*

Coperta a IV-a (portretul autorului): desen de Marian COMAN

Coperta: G.MULTIMEDIA

Editori: Valentin AJDER
Vasile George DÂNCU

Tehnoredactare: Cristina BRAIT

DUMITRU CONSTANTIN-DULCAN

In memoria scriitoarei

HENRIETTE YVONNE STABI

SOMNUL RAȚIUNII

Ediția a III-a, revizuită

Cuvânt înainte de

Acad. CONSTANTIN BĂLĂCEANU-STOLNICI

E I K O N

Cluj-Napoca, 2014

In memoria scriitorilor

HENRIETTE YVONNE STAHL

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE LA EDIȚIA I de Acad. CONSTANTIN BĂLĂCEANU-STOLNICI.....	9
CUVÂNTUL AUTORULUI LA CEA DE A TREIA EDIȚIE.....	13
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI.....	17
QUO VADIS, HOMINE?.....	19
SOMNUL RAȚIUNII NAȘTE MONȘTRI.....	21
PANEM ET CIRCENSES.....	27
EȘECUL RELIGIEI SAU COMENTARII LA UN RĂZBOI.....	29
FILOSOFIE ȘI MEDICINĂ.....	33
EVOLUȚIA - CONȘTIINȚĂ SAU HAZARD?.....	37
CU VIAȚA PE MOARTE CĂLCÂND SAU COMENTARII LA O CARTE A UNUI CONFRATE... ..	49
GÂNDURI RĂZLEȚE LA O DESCOPERIRE ANUNȚATĂ.....	61
LUMINA PROFESORULUI VLAD VOICULESCU.....	69
PETRE BRÂNZEI - OMUL.....	73
ODOBLEJA - NEȘANSA GENIULUI.....	77
DE CE, DOAMNE...?.....	83

asa cum au incercat unii gnostici.

BOALA ȘI ARTA.....	87
RELAȚIA DINTRE GENIU ȘI BOALA EPILEPTICĂ...93	
IULIUS CEZAR (100-44 Î.C.).....	98
NAPOLEON BONAPARTE (1769-1821).....	99
GUSTAVE FLAUBERT (1821-1880).....	100
F.M. DOSTOIEVSKI (1821-1881).....	101
VINCENT VAN GOGH (1853-1890).....	104
SEXUALITATEA CA MISTER ȘI FINALITATE.....	107
CUM GÂNDIM SAU	
CUM PUTEM FI INDUȘI ÎN EROARE.....	121
DRUMURI SPRE EMINESCU...	
(Interviu acordat scriitorului Al. Văduva).....	133
ÎNTRE INTELIGENȚA MATERIEI	
ȘI SOMNUL RAȚIUNII	
(Interviu acordat scriitorului Al. Văduva).....	157

CUVÂNT ÎNAINTE LA EDIȚIA I

Doctorul **Dumitru Constantin-Dulcan** revine cu o nouă lucrare, **SOMNUL RAȚIUNII**, în care se află reunite câteva eseuri și microbiografii scrise cu talentul cu care ne-a obișnuit.

În ciuda titlului, nu este vorba de reverii sau rătăcirii fanteziste, ci de o lucrare lucidă, în care sunt abordate cu competență și curaj unele teme extrem de actuale, care se situează la confluențele dintre știință, artă, filosofie și chiar teologie.

Evident, nu este vorba de o prezentare sistematică, ci de un discurs liber, fără constrângeri, cu numeroase paranteze, pe care autorul îl oferă cititorului. Acesta va găsi în paginile cărții mai puține date și mai multe reflecții și comentarii, care-l vor plimba prin numeroase subspații ale culturii.

SOMNUL RAȚIUNII este o carte antropocentristă; de aceea și începe cu o pagină remarcabilă, în care își manifestă atitudinea față de ambivalența umană. Antropologia autorului nu idealizează ființa umană, ale cărei laturi negative îl intrigă. Aceasta însă nu-l duce la o atitudine negativă față de om, așa cum au încercat unii gnostici.

SOMNUL RAȚIUNII NAȘTE MONȘTRI

Conștiința de sine și limbajul articulat, servite de o rațiune cu un registru de extensie deosebit, l-au distins pe om de celelalte animale. În consecință, toate actele noastre de conduită ar trebui să se înscrie sub semnul rațiunii. Este aceasta realitatea sau și rațiunea își are somnul său, în urma căruia răsar monștrii tuturor nefericirilor existente?

Ca ființe biologice suntem rezultatul unei evoluții pe care o putem doar constata, nu și dirija. În ciuda tuturor succeselor de inginerie genetică, suntem biologic identici cu Adam și Eva. Psihologic suntem identici cu aceiași strămoși, dar după ce au săvârșit *păcatul* înfruptării din măr. Pentru că numai așa ne putem explica această continuă tentație a *păcatului*, concesiile pe care le facem urii, invidiei, egoismului, orgoliului, agresivității, ipocriziei, avarității etc., etc.

Nicio ființă nu poate trăi solitar. Depinde direct sau indirect de existența unei multitudini de relații cu alte ființe. Este, deci, în interesul său ca viața acestora să fie respectată. Acesta este sensul cel

mai simplu al rațiunii: viața mea depinde de cea a altor semeni și, pentru a supraviețui, sunt obligat să respect propria lor viață. De unde vine atunci eșecul conviețuirii umane, al dizarmoniei generatoare de suferință, în ciuda tuturor conceptelor și ideilor care au vrut să o armonizeze? Evident, din **somnul rațiunii**.

O conduită rațională și umană, pe care ne place să credem că o avem, ar trebui să aibă cu totul alte consecințe pentru viață.

O scurtă privire asupra noastră ne relevă ca fiind mai întâi structuri biologice, cu trebuințe care sunt exprimate prin instincte. Afectivitatea și rațiunea, deși prezente în mai mică măsură și la alte ființe, au constituit atributele care l-au înnobilit pe om. Capacitatea creierului său i-a permis să se implice în crearea unei civilizații și a unei culturi – corespunzător celor două atribute menționate. Constatăm însă că nici civilizația și nici cultura nu au oprit valul de războaie care au decimat omenirea de-a lungul istoriei, nu au suprimat crimele și asasinatele politice, nu l-au făcut pe om mai fericit, într-un cuvânt, nu avem dovada înțelepciunii sale într-o epocă mai mult decât în alta.

Trăim într-o lume a paradoxurilor, în care rațiunea este sfidată la fiecare pas. Există încă un dispreț al țărilor mari și bogate față de țările mici și sărace; există încă un dispreț al oamenilor bogați față de cei săraci și răspunsul la dispreț nu poate fi decât ura. Există oameni, ba chiar și instituții menite să întrețină această discordie, din interese absolut meschine.

Am asistat la concertul unei orchestre de *gipsy*, cum scria pe genericul transmis de la Budapesta. Am ascultat o interpretare entuziastă, inspirată a *Ciocârliei*. Pe fondul muzical al melodiei au fost introduse și alte fragmente muzicale românești, iar trilul unic al *ciocârliei* a fost interpretat de doi instrumentiști cu vioara, care își răspundeau în dialog. Cu aceeași măiestrie au cântat și *Hora staccato* a lui Grigoraș Dinicu. Și, bineînțeles, s-au făcut mențiunile de rigoare, fără să-și însușească altcineva paternitatea. M-am întrebat atunci: cine are motive ca eu să-i urăsc pe acești oameni străini de țara mea, pe acești oameni care se fac ecoul propriilor mele sentimente?

Cu ocazia unui pelerinaj efectuat de Paște în Israel, am străbătut aproape în întregime drumul Bibliei. Ghidul nostru, să-i spunem Tomer, un evreu plecat de mic din România, era convertit la cultul mozaic. Dar asta nu l-a oprit ca, în fiecare loc istoric legat de un fapt descris în Biblie, să ne citească, cu pietate și respect, paragrafele respective. Mai mult, în satul Martei și al lui Lazăr, într-o frumoasă grădină cu chiparoși, ne-a oferit cozonac și ouă roșii, după tradiția cultului nostru ortodox. Și iarăși m-am întrebat: de ce vor unii să-l urăsc pe Tomer, pe acest om care mi-a mângâiat sufletul cu bunătatea sufletului său?

Drumurile m-au purtat și prin Rusia. Seri de-a rândul am fost plimbat de către colegii ruși prin imensele întinderi de nisip de pe malul Mării Caspice și am fost invitat la mese colegiale. Erau

acolo adunați medici din Estonia, Azerbaidjan, Armenia, din Extremul Orient, din zona Moscovei. N-am sesizat nicio diferență de comportament. Dimpotrivă, aveau aceleași probleme de viață ca și noi, unele chiar mai grele, și ni le spuneau cu sinceritate.

Într-o seară de primăvară mă plimbam cu un ofițer din armata SUA în împrejurimile unui oraș din Alabama. Ne-am trezit vorbind despre religii. Am avut cea mai frumoasă comunicare cu acest om despre elementele esențiale care unesc toate religiile și ar trebui să-i unească pe toți oamenii într-o singură aspirație – aceea de a crede într-un unic Dumnezeu. Și m-am întrebat atunci: cine este acela care trasează o graniță între catolici și ortodocși, între creștini și musulmani, mergând până la războiul unora contra altora?

Probabil că, după războiul din Balcani, în care s-au confruntat implicit trei religii, cei întrebați de Dumnezeu cine i-a trimis așa de mulți și deodată în cer au răspuns: „Preabunii tăi credincioși, Doamne!”

Când mintea și sufletul îmi spun că toți cei de pe Terra nu sunt, în ultimă instanță, decât un singur om, că au exact aceleași trebuințe și aceleași aspirații, mă întreb: cine are interesul să-mi adoarmă rațiunea, cultivând ura contra celorlalți? Cine întreține acest război al tuturor contra tuturor?

Și până când acest **somn al rațiunii**...?

Dacă dintr-o eroare medicală moare un om, o întreagă lume se revoltă și este normal să se întâmple așa. Dar, când mii de oameni sănătoși sunt uciși printr-o

simplă apăsare de buton comandat de un ins insensibil la viețile pe care le spulberă, faptul este trecut doar la *știrile zilei*. Nimeni nu protestează. Stăpânii au dreptul. *Quod licet Iovis, non licet bovis*, nu-i așa?

Dar paradoxul continuă și la minți mai *luminat*. Mii de cercetători sunt angajați în cursa pentru viață, pentru găsirea unor soluții medicale la boli care fac încă ravagii în lumea modernă. În același timp, alți „cercetători” cheltuie sume și mai mari pentru a găsi mijloace noi, mai sofisticate pentru a ucide cât mai mulți oameni sănătoși, a spulbera orașe întregi, a transforma globul pământesc în bulgărele de foc de la care a plecat în cursa spre viață.

Cu toții știm asta, dar acceptăm senin. Ni se pare normal. Rațiunea încă doarme. Să n-o tulburăm cu astfel de nimicuri...!

Se vorbește de poluare pe plan național și internațional. Bunele intenții se opresc de cele mai multe ori la declarații. Între timp, stratul de ozon continuă să se subțieze.

Vremea a luat-o razna, apele continuă să fie otrăvite, pădurile – să fie doborâte fără noimă, lăsând în urmă piatra moartă. Interesele financiare și de alt ordin sunt mai mari decât sănătatea oamenilor, decât nevoia de oxigen, decât nevoia de protecție față de diverse forme de radiații, decât modificarea climei pe Terra.

Cât despre poluarea morală, ce să mai vorbim... La orice sursă de informație am apela, suntem imediat și continuu invadați de știri despre dezastre, crime,

accidente, tragedii, violuri. Copile necoapte, neieșite încă de pe băncile școlii primare, ne dau lecții despre sex, iar drogurile ne stau la dispoziție.

Groaza ne este strecurată în oase prin filme, cărți, prin simpla ieșire în stradă. Urâtul ne invadează de peste tot, ne pătrunde în casă, în suflet, în carne și ne urează bun venit în mileniul trei. Rațiunea încă doarme. Să n-o trezim. Ne-ar putea fi jenă...

De monștrii din noi...

PANEM ET CIRCENSES

Juvenal ne spune că, în perioada declinului Romei Imperiale, plebea era cumpărată și stăpânită prin oferirea de spectacole de circ și pâine. Posteritatea a învățat, se vede, ceva de acolo, pentru că stratagema este folosită și astăzi. S-ar părea chiar că i-am depășit pe romani, de vreme ce noi oferim doar circul, de pâine uitând probabil.

Sigur, în lumea noastră este la modă circul pentru că nici aici nu suntem originali. S-ar părea că a fost prima noastră grijă. Consecvenți cu exotismul nostru ancestral, importăm *en gros*. Cu o mică observație însă: țările de la care importăm circul au fost preocupate mai întâi de pâine. Noi am sărit peste această etapă.

Și, în definitiv, de ce nu și circ? Intră în motivația ființei noastre îmbinarea dintre plăcut și util. Consumul fizic și intelectual are nevoie, pentru a fi recuperat, de relaxare, de distracție, de trăirea în afect, în sensibil. Dar, de la sensibil la explozia de vulgaritate în limbaj, în atitudine, în ceea ce am vrea să pară artă, există o distanță. Corpuri dezgolate provocator în public, mușchi confecționați pentru a sublinia forța și imaginea androgenă, obsesia

erotismului cu înlăturarea provocatoare a unor anexe vestimentare, limbajul periferic adus în artă, în literatură, în mass-media constituie recuzita *circului* nostru modern.

Și, dacă tot ne place *circul*, pe când și pâinea? Ar fi o tragedie să rămânem numai la acest *circ*, pe care simt nevoia să-l despart de *circul* propriu-zis, pentru care, ca formă de artă, am un real respect. „*Miscuit utile dulci*” ne spuneau strămoșii antici, vrând să sublinieze că între util și plăcut trebuie să existe o relație armonioasă. Excluderea unuia dintre cei doi termeni nu poate fi decât păguboasă.

Și, în loc de pâine, să avem numai circ!

EȘECUL RELIGIEI

SAU

COMENTARII LA UN RĂZBOI

Orice război, orice crimă, orice suferință provocată unui om este în primul rând un eșec al religiei.

Știința ne spune că lumea a venit din haos și, având în vedere dorința ei acerbă de a se întoarce la origine, ar trebui să credem...

Religia atribuie lumii o origine divină. Este limpede că nu toți oamenii au o capacitate egală de percepere a adevărului despre sine. De vină este nivelul diferit de evoluție spirituală. Din acest motiv, concepțiile despre divinitate au variat de-a lungul timpului de la simplismul naiv la negare și la înțelegerea prin rațiune, sentiment și experiență.

În lumea noastră contemporană, religia este la fel de diferit percepută. Pentru unii este doar expresia unei tradiții păstrate sentimental, pentru alții, un instrument de afirmare politică și, în fine, pentru câțiva, o convingere. Din nefericire, aceștia sunt prea puțini pentru a putea fi auziți, pentru a impune o opinie, pentru a determina în rândul

oamenilor o conduită adecvată, pentru că, în clipa în care conștientizăm existența unei surse primordiale, este obligatoriu să-i înțelegem și *legea* după care funcționează și să acționăm în consecință. Altfel, o astfel de cunoaștere, fără implicații în concretul existenței umane, rămâne o insignă fără valoare așisată ostentativ pe stofa de pe noi.

Codul marilor religii, creștină și extrem-orientale, susține principiul nonviolentei; și violența marchează viața tuturor comunităților umane sub formele ei cele mai diverse – de la simpla clevetire la ură, de la agresivitatea fizică la crimă și război.

Violența este un eșec nu numai al religiei, ci și al rațiunii, al culturii și al civilizației. Și omul se declară ritos și orgolios un animal dotat cu rațiune și instruit prin cultură și civilizație.

Să nu ucizi, să nu urăști, să nu furi – sună legea cosmică a ființării noastre. Dar câți dintre semeni o respectă, în ciuda pretinselor sentimente religioase? Și, când faptele lor care demonstrează contrariul capătă o largă notorietate, se ridică o cohortă de apărători care vor să ne convingă cum că limba i-a fost dată omului pentru a ascunde gândul. Rațiunea, atâta câtă a mai rămas, este spoliată de sensurile ei binecunoscute. Agresiunea devine în accepțiunea lor *dreptul forței*, democrația devine *un cuvânt golit de conținut*, războiul devine pace, iar violența devine *un răspuns legitim la violență*. Vechea înțelepciune conform căreia răzbunarea este considerată arma... își pierde valabilitatea. Noul precept, plămădit în minți fără suflet ajunși hotărâtori de destine, vrea să ne spună că răzbunarea este arma celor inteligenți...

Într-o epocă în care omenirea cheltuie sume imense pentru a descoperi soluții contra cancerului și contra altor boli care fac încă numeroase victime, este o aberație ca altcineva să cheltuie sume de mii de ori mai mari pentru a ucide oameni sănătoși. Războiul, ca mijloc de rezolvare a diferendelor dintre oameni, valabil probabil în noaptea sălbăticiei noastre primare, este inacceptabil și de neînchipuit în stadiul actual de civilizație. Armatele nu-și mai pot avea rostul decât cel mult ca forțe de descurajare și în niciun caz de agresiune.

Violența, sub orice formă, nu este dezavuată numai de rațiune, bun simț și de religie, dar și de paradigmele științelor actuale care postulează că, în profunzimea sa, materia este strâns interconectată, este inseparabilă, așa încât orice acțiune negativă sau pozitivă exercitată asupra unei părți se răsfrânge în mod ineluctabil asupra întregului. După cum s-a spus, *nu poți ucide o floare fără ca întregul univers să sufere*.

Să ignorăm cu atâta nonșalanță aceste concluzii științifice, unele răsplătite cu premii Nobel? Sau știința, ca și religia, este obligată să tacă în fața patimilor omenești? Se gândește cineva la consecințele războiului asupra viitorului lumii din acest unghi de vedere în plan sensibil, profund, dincolo de otrăvirea aerului, a apei și a pământului, la oamenii uciși, care au dreptul la viață și primesc *dreptul* la moarte?

Cel puțin din motive de autoconservare ar trebui să înțelegem că violența va declanșa noi violențe și lanțul dezastrelor umane va continua la infinit.